

TISZA KÁLMÁN RÓMAI INTERVENCIÓJA 1884-BEN

IRTA: SALACZ GÁBOR

Az 1890-es évek első felében dúló egyházpolitikai harc idején a magyar kormány megrotta még csak a látszatát is annak, hogy a katolikus papság Róma intő szavára hallgat s azt követi. Tisza Kálmán, Magyarországnak tizenöt éven át volt miniszterelnöke és a református egyház főgondnoka pedig kiadta a jelszót, hogy Rómának a készülő egyházpolitikai törvényekkel kapcsolatos legcsekélyebb kívánságát is vissza kell utasítani. Ez adta az okot 1893 márciusában az egyik konzervatív képviselőnek, Asbóth Jánosnak arra, hogy megemlítsa a képviselőházban, nem volt ez mindig így, volt idő, mikor maga a kormányelnök, Tisza Kálmán folyamodott a pápához kormányának támogatása céljából. Asbóth az 1884-es választásokra célzott, mikor szerinte Tisza Kálmán a külügyminiszter közvetítése útján óhajtotta Róma, illetőleg a papság támogatását megnyerni azáltal, hogy kijelentette: a magyar kormány a részleges polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatát visszavonta s azt újból beterjeszteni sem szándékozik. Tisza másnap, március 10-én mint «a valósággal teljes mértékben ellenkezőt» határozottan visszautasította a vádat, hogy valaha is akár egyenesen, akár közvetve a római pápa segélyét, támogatását kérte volna, beszéde további folyamán azonban nagyon ügyetlenül védekezett, mikor azt mondotta, hogy ha történt volna is ilyen valami, Asbóth akkor sem tudhatta volna azt meg, legfeljebb csak valamely aktának eltulajdonítása által. Ezzel pedig nem akarja őt vádolni. Asbóthot az önvédelem most kényszerhelyzetbe hozta s kijelentette, hogy Szogyény László, akkori külügyminisztériumi osztályfőnök maga bírta meg őt, ki ekkor a külügyminisztérium ideiglenesen alkalmazott s tiszti eskü által nem kötött osztálytanácsosa volt, a jegyzék tervezetének elkészítésével, kijelentve, hogy e lépés Tisza óhajára történik. Tisza azonnal válaszolt Asbóth felszólalására s újból a leghatározottabban visszautasította a vádat. Mindenkinek megmondotta annak idején, hogy a részleges polgári házasságról szóló törvényjavaslatot nem fogja többé beterjeszteni. «De ha ezen szempontból, — ma sem emlékszik, nem is hiszi, hogy ez irányban kérte volna», a külügyminiszter jónak látta Rómában kijelenteni, hogy a törvényjavaslat visszavonása után nincs többé ok izgalomra, ez még nem jelenti azt, hogy ő a pápa támogatásáért folyamodott volna.

Tisza másodszeri felszólalásával nem intéződött el a dolog. Ujságírók és ellenzéki képviselők táviratokkal halmozták el most Szogyény ekkori berlini követet s felvilágosítást kértek tőle. Szogyény Kálnoky külügyminiszter tanácsára csak annyit válaszolt a táviratokra, hogy nem az ő, hanem a kormány feladata világosságot deríteni az ügyre. A kormány viszont nem adott ki semmiféle demetit; könyvomatossai, budapesti és bécsi félhivatalos lapjai hallgattak az esetről, illetőleg a félhivatalos cáfolatban csak annyi volt, hogy a kérdéses jegyzék nem tartalmazott egyebet, mint a szentszék értesítését a részleges polgári házasságról szóló törvényjavaslat visszavételéről. Bécsben egy az egyházi körökkel kapcsolatban álló napilap viszont megerősítette Asbóth adatait. Tisza párthívei pedig a megfontolatlanul letagadott római lépésért Szogyény vállaira igyekeztek a felelősséget tolni. Úgy akarták beállítani a tényeket, mintha Szogyény minisztere, Kálnoky tudta nélkül írt volna Paar vatikáni nagykövetnek.

A képviselőházban nem nyugodtak bele az ügy ily módon való elintézésébe

s többen követelték az arra vonatkozó iratok nyilvánosságra hozását. Kálnoky meg is küldötte az iratokat Wekerlének, a kormány elnökének, Wekerle azonban egy-két minisztertársának és elsősorban magának Tisza Kálmánnak a meghallgatása után arra az elhatározásra jutott, hogy semmi esetre sem hozza azokat nyilvánosságra. Wekerle egyszerűen azt jelentette ki a házban, hogy «elvi álláspontjánál fogva nem ért egyet azzal, mintha a mai kormánynak feladata lenne ezen dolognak utána járni». Igaz az, — mondotta — hogy egy inkább csak informatív jellegű «magánirat»-ot küldtek Paar akkori vatikáni nagykövetnek, arról azonban, hogy tudomása lett volna Tiszának erről, az irat nem ad felvilágosítást, csak Trefort neve van megemlítve benne. A magyar kormány irattárában az ügyre vonatkozólag semminemű irat nincs. Tényként szögezte le ugyan egyúttal Wekerle beszédében a közös külügyminiszternek azt az elvét is, hogy nem közös természetű ügyeket az illető állam kormányának külön felkérése nélkül nem érint, ezáltal azonban még nem védte meg Szögyént Tisza párt-híveinek híresztelése ellen. Nem tisztázta Wekerle Tisza szerepét sem s beszéde után úgy tűnhetett fel a dolog, mintha az ekkor már halott Trefortnak lett volna aktív része a római intervenció létrejöttében.

Tisza Kálmán római intervenciójára mindezideig nem is derült világosság s így érthetjük meg, hogy Tisza István képviselőházi beszédeinek akadémiai kiadásában az egyik jegyzet (I. sorozat. Budapest, 1930. 251. l.) Asbóth vádját még mindig mint valótlanságot állítja be. A bécsi állami levéltárban megtaláltuk a Tisza-Asbóth afférra vonatkozó összes iratokat (Politisches Archiv, 1893. Liasse : Interna : XXV.) s így ezeknek alapján tisztázhatjuk ma már ezt az eddig homályban lévő ügyet s annak hátterét.

1883 december 11-én vetette el a főrendiház első alkalommal a részleges polgári házasságról (keresztény és zsidó közt, valamint az országon kívül kötött polgári házasságról) szóló törvényjavaslatot. A javaslat ellenzői a főpapi kar s a hozzájuk csatlakozott konzervatív főurak köréből kerültek ki. Tisza Kálmán kormánya mindent megtett, hogy javaslatát megmentse, de a törvényjavaslatot ellenző párt is felvonult összes szavazataival s bár kis többséggel (hat szavazat), de mégis elvetette, illetőleg a részletes tárgyalás alapjául sem fogadta el a törvényjavaslatot. A képviselőház december 13-án kezdte tárgyalni a főrendiház üzenetét. Irányi Dániel utasíttatni kívánta az igazságügyminisztert, hogy most már az általános kötelező polgári házasság iránt nyújtson be törvényjavaslatot, a ház azonban Tisza Kálmán felszólalása után Irányi határozati javaslatának csak második részét fogadta el s újabb és bővebb megfontolás és hozzájárulás végett visszaküldte a főrendiháznak.

Tisza nagyon jól tudta, hogy nem sok reménye van a főrendiház nézetének megváltoztatására, de mégis kísérletet tett rá. Hogy elfogadtassa a javaslatot, megfélemlítéssel akarta a főpapokat állásfoglalásuk megváltoztatására bírni. Meg volt győződve arról, hogy a törvényjavaslat leszavazásában benne van a bécsi nuntius, Vanutelli keze is. Épen ezért írásban bízta meg Orczy bárót, az akkori király személye körüli minisztert, kérje meg Kálnoky külügyminisztert, hogy figyelmeztesse a nuntius azokra a katolikus egyházra nézve súlyos következményekre, melyeket a törvényjavaslat második főrendiházi kudarca feltartóztatathatatlannal maga után vonna. Kikerülhetetlenül követelnék ugyanis a polgári házasságot s szóba kerülhetne az egyházi javak kérdése is. Miután a papság s különösen a püspöki kar agítált a legerősebben a törvényjavaslat ellen, tanácsos lenne Tisza szerint, ha értésére adná Kálnoky a nuntiusnak, hogy a dolgok ilyen állása mellett «veszélyes a tűzzel játszani».

Kálnoky teljesítette Tisza kérését, beszélt Vanutellivel, de lépésének, amint azt a főrendiház 1884 január 12-i második elutasító határozata bizonyítja, eredménye nem volt, amint hogy nem is lehetett. A főpapok nem szavazhattak a részleges polgári

házasság mellett, mert ellenkezett az az egyház elveivel, a konzervatív főurak pedig nagyon jól tudták, hogy ha most engednek, az csak tápot ad újabb egyházpolitikai követelményeknek. Teljesen alaptalanul vetették ekkor liberális részről a főrendiházi ellenzék szemére, hogy «pápai és osztrák befolyás alatt» szavazta le a kormányt. Amint nem irányította fellépésüket az ebben az időben nagy hullámokat vert antiszemitizmus, ugyanúgy nem állottak semmiféle külföldi befolyás alatt sem. A január 12-i főrendiházi szavazáson jelen volt indigenák közül többen szavaztak a kormánnyal, mint ellene.

Még mielőtt a főrendiház második visszautasító határozatát tárgyalták volna a képviselőházban, Tisza Kálmán január 22-én Bécsbe utazott s felajánlotta lemondását a királynak. Ferenc József a lemondást nem fogadta el. A politikai helyzet miatt nem is fogadhatta el. Kihallgatásra hívta azonban magához Tisza javaslatára Simor hercegprímást s a főrendiházi ellenzék két vezető tagját, Cziráky János gróf tárnokmestert és Károlyi Gyula gróft s informáltatta magát általuk a helyzetről.

Január 31-én tárgyalta a képviselőház a főrendiház második visszautasító határozatát. Három határozati javaslat került szavazásra : a Tiszáé, Irányi Dániel és Szilágyi Dezsőé. Irányi fent kívánta tartatni a képviselőház 1883 november 24-i határozatát az általános kötelező polgári házasságról s a főrendiház által visszautasított törvényjavaslatnak a napirendről való levételét óhajtotta. Szilágyi Dezső kormánybuktatási céllal Tisza határozati javaslatának visszautasítását ajánlotta. A ház azonban 40 szótöbbséggel Tisza javaslatát fogadta el s a további üzenetváltástól eredményt nem várva, nem küldte a törvényjavaslatot vissza a főrendiháznak, de kimondotta határozatában, hogy mivel az ily módon függőben maradt kérdések megoldása mégis szükséges, elvárja a kormánytól, hogy arra alkalmas időben egy e célnak megfelelő törvényjavaslatot terjesszen elő.

Ezután hamarosan megindultak a készülődések a közeledő választásokra. A részleges polgári házasság behozatala ellen alakult főrendiházi ellenzék nem bízott Tisza kormányában s nem nyugtatta meg a kormánynak az a határozata sem, hogy a törvénytervezetet visszavonja, hisz köztudomásúak voltak Tisza Kálmánnak a második főrendiházi szavazás után mondott szavai : «A leányzó nem halt meg, csak alszik.» Hogy a kormány, illetőleg a szabadelvű párt uralma ellen mentől szélesebb körű országos akciót indíthassanak, érintkezést kerestek a képviselőháznak Apponyi és Szilágyi Dezső vezetése alatt álló úgynevezett mérsékelt ellenzékével s már február közepén meg is bízták Zichy Nándort, hogy vegyen részt a mérsékelt ellenzék Ernuszt Kelemen elnöklete alatt álló választási bizottságának ülésén. Zichy Nándor ezután állandó érintkezést tartott fenn e bizottsággal s különösen sokat tárgyalt Apponyival. Egyes főpapok kijelentései, az alsó papság nagy részének magatartása, különösen pedig a katolikus sajtó hangja azt a látszatot keltette, hogy a főpapságnak egy része hajlik a kormány megbuktatására alakult együttes akciónak támogatására.

A helyzet a kormányra nézve kezdett veszedelmessé válni s hogy az egyházi körök támogatását megnyerjék, Trefort, nyilvánvalóan Tisza megbízásából, március 8-án Esztergomba, onnét pedig egyenesen Bécsbe ment. Bécsben Kálnoky előtt erősen kikelt Vanutelli ellen s rá akarta venni a külügyminisztert, fenyegetőzzék Rómában azzal, hogy a papság ellenzéki magatartásának a polgári házasság behozatala s az egyházi vagyon elvétele lesz a következménye. Kálnoky azonban Trefort kívánságát nem teljesítette, nem írt Rómába, hanem azt a tanácsot adta a kultuszminiszternek, hogy mint a helyzet jobb ismerője, beszéljen ő maga Vanutellivel.

Trefort fel is kereste Vanutellit s megbeszélte a helyzetet vele. A nuntius egyetértett a magyar kultuszminiszterrel abban, hogy a katolikus egyháznak olyan jogai, oly előnyös politikai és anyagi helyzete s tekintélye van Magyarországon minden

tekintetben, hogy a visszavont házassági törvényjavaslat félretétele után semmiféle komoly oka sincs a panaszra s így arra sem, hogy harcot indítson az ellen a kormány ellen, mely az egyházzal a legjobb egyetértésben kíván maradni, különösen megokolatlan lenne ez a harc az újabban már Magyarországon is felbukkanó szocialista és anarchista mozgalom láttára. Kijelentette Vanutelli Trefort előtt azt is, hogy magában Rómában sem kívánhatnák a kormány elleni harcot s nem helyeselhetnék, ha ismernék, a magyar katolikus lapok heves hangját.

A papság azonban ezután is elég erősen harcolt a kormány ellen, mire március 23-án maga Tisza ment Bécsbe s ismételten tanácskozott Kálnokyval és ifj. Szögyény-Marich Lászlóval, a külügyminisztérium első osztályfőnökével. E tanácskozások eredménye lett az a gróf Paar vatikáni nagykövetnek «magánirat»-ként küldött s Tisza által is jóváhagyott utasítás, melynek az volt a célja, hogy a magyar papságot Rómából a kormány támogatására utasítsák.

Paar a kapott utasításnak megfelelően felkereste Jacobini pápai államtitkárt s a magyar kormány nevében kijelentette, hogy a zsidó-keresztény házasságra vonatkozó törvényjavaslatot azzal a szándékkal terjesztették elő, hogy elvegyék általa annak az agitációnak az élet, mely már régen és egyre hangosabban az egész házassági kérdésnek a kizárólagos állami illetékesség értelmében való mélyreható reformját követeli és már a képviselőháznak két határozatát is kirovokálta ebben a szellemben. Majd felhívta Paar az utasítás értelmében az államtitkár figyelmét arra, hogy a törvényjavaslat tárgyalása idején a magyar egyházfejedelmek határozottan és ismételten kijelentették s ezt a magatartásukat az összes tényezők egész természetesnek és jogosnak is tartották, hogy oppozíciójuk kizárólag csak a törvénytervezet ellen s legkevésbé sem a kormány ellen irányul. Most azonban bizonyos jelek szerint a főpapságnak legalább is egy része hajlik arra, hogy a maga nagy erkölcsi és anyagi eszközeivel az ú. n. mérsékelt ellenzéknek a kormány megbuktatására törvő akcióját támogassa. A mérsékelt ellenzékben azonban néhány konzervatív mellett helyet foglalnak egy teljesen doktrínér liberalizmus legkiválóbb képviselői is, kik az egész házassági kérdést a kizárólagos állami illetékesség irányában akarják megreformálni. A főrendiház ellenzékének a mérsékelt ellenzékkel kötött szövetségétől tehát, Paar, illetőleg Tisza szerint, valami egészséges elv győzelme egyáltalában nem, hanem csak kiszámíthatatlan zavarok várhatók. A kormánynak megvan ugyan minden reménye, hogy ezzel az akcióval szemben akkor is megtartsa a többséget, ha a főpapság befolyása ellen is harcolnia kellene, de — és itt következik a fenyegetés, ez a harc nem maradhatna következmények nélkül, ha számítani is lehet arra, hogy a jelenlegi kormány, mely pártját liberálisnak nevezi ugyan, de eddig minden extrém követeléssel szemben a konzervatív érdekeket energikusan és sikeresen védelmezte, eddigi iránya mellett a jövőben is minden körülmények között lehetőleg kitart. Kénytelen ugyanis a kormány a képviselőház többségének hangulatával számolni. Azt pedig mindenki megítheti, aki a felszabadult politikai szenvedélyek hevességét Magyarországon ismeri, hogy milyen hangulatban fognak a kormánypárt tagjai a parlamentben megjelenni, ha kevéssel előbb kemény és személyes érdekek által elkeserített harcot kellett a klérus befolyásával szemben vívniuk. Felhívta Paar az államtitkár figyelmét arra is, hogy azok az extrém liberálisok, akikkel most a konzervatívok és a klérus egyrésze szövetekezni akar, mindig készek a kormánnyal és pártjával szövetekezni, ha nekik hatalmat és befolyást juttatnak. Megemlíttette Paar Vanutelli nuntiusnak a magyar katolikus egyház előnyös helyzetéről Trefort előtt tett nyilatkozatát is, majd különösen megfontolással ajánlotta a pápai államtitkárnak azt a körülményt, hogy illúzió lenne Magyarországon egy kimondottan katolikus-konzervatív párt uralmának lehetőségében hinni. Sőt az erre való kísérletek is csak azokat a radikális törekvéseket mozdít-

hatnák elő, melyek konfliktust jelentenének a magyar klérus befolyása, politikai és anyagi helyzete tekintetében. A felelősséget pedig a jelen körülmények között ezért maga a klérus viselné.

Ezek előadása után Kálnoky, illetőleg Tisza megbízásából arra kellett felkérnie Paarnak az államtitkárt, hogy a közeledő választások alkalmával utasításokat adassanak a bécsi nuntius útján a magyar püspöki karnak, illetőleg a papságnak. Paar megfelelt e kívánságnak annyiban, hogyha nem is egyenesen a kormány támogatására felhívó, de mérsékletre intő utasításokat kért.

Jacobini államtitkár megígérte Paarnak, hogy az ügyet az előadott érvekkel támogatva XIII. Leó tudomására hozza s kifejezte egyúttal azt a reményét is, hogy a pápa nem lesz ellene a nuntius útján küldendő utasításnak. Április 19-én jelenthette is már Paar miniszterének, hogy az államtitkár legközelebb ír Vanutelli nuntiusnak s a kormány kívánságának, amennyire csak lehetséges, meg fog felelni. XIII. Leó kezdetben ugyan egyes kifogásokat emelt a terv ellen, amint azt Jacobini Paarral közölte, de végül mégis úgy döntött, hogy a kormány kérésének lehetőleg meg akar felelni, csak, amint a pápa mondotta, nagyon óvatosan kell a munkához látni, egyrészt magukra a magyar püspökökre való tekintetből, másrészt pedig azért, mert a pápa nem kíván más államok belügyeibe avatkozni.

Szögyény Paar jelentését tudatta Tiszával. Tisza Kálmán meg lehetett elégedve lépésének eredményével, mert a papság, bár még kevéssel a választások előtt a leg-erősebben támadta a kormányt és pártját, egyszerre nemcsak hogy elhallgatott, de túlnyomó részben támogatni kezdte. A taktika nagymesterének e választások alkalmával nemcsak a papságot sikerült megnyernie, a zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat elejtése az ekkor nagyon erős antiszemitizmus támogatását is biztosította neki. A választásokból a kormány óriási győzelemmel került ki.

Hogy Tisza lépésének Rómában sikere lehetett, annak okát abban láthatjuk, hogy látszat szerint kímélettel bánt a katolikus egyházzal szemben s uralma idején, taktikai okokból bár, de ellene szegült a liberalizmus egyházellenes irányának. A katolicizmus hatvanhét után és főképen Tisza Kálmán kormánya alatt kiszorult ugyan a közügyek teréről, de helyzete mégis тұrhető maradt. Kétséges volt, hogy Tisza esetleges bukása után javul-e az Egyház helyzete s kérdés volt, nem lesz-e rosszabb? A mérsékelt ellenzékben a liberális elem volt az erősebb, sok jót tehát nem várhatott tőle az Egyház. A katolicizmus teljes szervezetlensége tudatában egyelőre nem is gondolhatott komoly ellenállásra s kompromisszumokkal igyekezett megvédeni jogállását. A liberális államhatalom, egyháznak és államnak egyformán kárára, az állam szolgájává igyekezett tenni az Egyházat. Tisza Kálmán 1883 januárjában a katolikus sérelmi kérvények tárgyalása alkalmával egyenesen hazafiatlanságnak bélyegezte azt, hogy a katolikus Egyház fel meri említeni a maga sérelmeit. A magyar papság hazafiságát az állam szerinte az egyházi javakkal oly bőségesen jutalmazza, hogy ezért köteles egyháza rovására is áldozatokat hozni. A katolikus sérelmek emlegetése, mondotta, a tűzzel való játék, melynek az egyházi vagyon elvétele lesz a következménye. Ugyanez a fenyegetés tért vissza római intervenciójában is.

1884-es római lépése után nem nyújtott be többé Tisza polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatot. Leszavaztatta pártjával az ezirányú indítványokat is. Ezt azonban csak taktikai okokból tette. A zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat tárgyalása ugyanis azt mutatta, hogy a polgári házasság kérdésének felvetése a közjogi ellenzék karjaiba kergetné a kiegyezést támogató elemeket: a papságot és a konzervatívokat is. Tisza Kálmán kormányának főfeladata pedig éppen a kiegyezésnek minden bajtól való megóvása volt s ezért óvatosan kellett kerülnie mindent, ami Deák művét veszélybe sodorhatta volna.

A liberalizmusnak azonban programjában volt, hogy az állam polgárait az egyházaktól minden tekintetben, így a házasságkötés terén is teljesen függetlenítsse. Komoly ellenállás az ezirányú törvényjavaslatokkal szemben katolikus részről volt várható. Tisza tehát, hogy egyengesse a később meghozandó egyházpolitikai reformok útját, meg akarta törni a főrendiház katolikus ellenállását. E célból az indigenák szerezését adva látszólagos okul, még 1884-ben benyújtotta a képviselőházban főrendiházi reformjavaslatát.

Amikor azután a kilencvenes évek elejére a közvélemény egyre inkább liberális irányban toldott el s a képviselőházban többség és ellenzék valósággal versenyzett a liberalizmus hangoztatásában, tehát nem kellett többé félni attól, hogy a liberalizmus szellemében meghozandó egyházpolitikai, illetőleg egyházellenes reformok a hatvanhetes kiegyezést veszélyeztetni fogják, sőt ellenkezőleg, bár alaptalanul, remélni lehetett, hogy el fogják az érdeklődést a közjogi kérdésektől vonni, a kormány azonnal hozzálátott egyházpolitikai reformjainak, így a kötelező polgári házasságnak is megvalósításához.

Ugyanaz a Tisza Kálmán, ki az 1884-es sikertelen kísérlet után pártjával mint kormányelnök mindig leszavaztatta a polgári házasságra vonatkozó javaslatokat, a kilencvenes évek elején ugyanabban a pártban mint «közlegény» a legerősebben harcolt annak érdekében. Ugyanő, aki 1884-ben pártja, a kilencvenes években is uralkodó szabadelvű párt érdekében Róma támogatását kérte s nem tartotta sem e lépését hazafiatlanságnak, sem Róma adandó utasítását a magyar belügyekbe való beavatkozásnak, az egyházpolitikai harcok idején a legerősebben tiltakozott Rómának, mint idegen hatalomnak teendő minden legkisebb engedmény ellen. Emberileg egészen megérthetjük, hogy amikor Asbóth az 1884-es római intervencióról említést tett, Tisza nem akart rá visszaemlékezni s ellene volt a vonatkozó iratok nyilvánosságra hozásának. Kétségtelenül kellemetlen lett volna nemcsak Tiszának, hanem magának a kormánynak, illetőleg pártjának is, mely annyira tiltakozott minden Rómából jövő utasítás, kívánság ellen, ha most az egyházpolitikai harcok folyamán bebizonyul, hogy nem is olyan régen maga a volt miniszterelnök fordult Rómához s nemcsak informálta Rómát, amint azt Wekerle mondotta, a zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat visszavételéről, hanem a párt érdekében választási utasítás adására, azaz saját kormányának támogatására is kérte.

A K A T O L I K U S T Ö R T É N É S Z E K

munkaszervezete a katolikus közvélemény és a katolikus történetírás közötti kapcsolatot minél teljesebb függetlenségben akarja megteremteni. A «VIGILIA» pompás folyóiratában teljes szellemi függetlenségben harcolhatunk aktuális cikkeinkkel az élet és történetírás katolikus kapcsolatáért. Munkaszervezetünk a katolikus nyári egyetemen az ez évi előadások kapcsán bemutatkozik a katolikus nagyközönségnek. Vidéki üléseink székhelyei a közeljövőben: Veszprém, Szeged, Zalaegerszeg, Szombathely.

Kitartó munkával dolgozunk azonban a «REGNUM» előállításán is. A «REGNUM» magyar történettudományi kiadvány megjelentetésével a szaktudomány területén akarunk tiszteletet kiharcolni országos, sőt nemzetközi vonatkozásban a magyar katolikus történettudomány táborának. A «REGNUM» egyelőre évkönyv formájában jelenik meg, azonban nem a neobarokk szellemiség évkönyveinek szokásos unalmában és céltudatlanságában. A «REGNUM» szervezett munka, kollektív történetírói összefogás eredménye. Minden egyes cikkében és az egész kiadvány szellemében a katolikus eszmévilág és az ország nagy tradícióinak tisztelete kell kifejezésre jusson.

Az a körülmény, hogy katolikus és nagy magyar tradíciókat képviselünk, kötelességünké teszi, hogy ne maradjunk meg kiadványunkkal az ország határain belül. A nagy magyar tradíciók egyre mélyülő tiszteletet vívnek ki a világ katolikus közvéleményében.

A katolikus történetírói munkaszervezet nemzeti missziót teljesít, ha katolikus összeköttetései révén megismerteti a magyar történetírás igazi problémáit. Sok mindent el akarunk mondani a «REGNUM» francia kiadványában a legutolsó évek történetírásáról s a történetíró objektív tollával akarjuk megírni korunk magyar kultúrpolitikájának küzdelmeit is.

Abbáziában meleg tengeri gyógyfürdők a „Residenz“

penzióban mind a négy emeleten kaphatók. Idősebb uraknak és hölgyeknek, szívbjajosoknak, asztmásoknak és elmeszesedésből eredő betegségeknek nagyon fontos, hogy a Residenz nem fekszik magaslaton. Óriási előnye még, hogy az összes előírt diéták pontosan betarthatók. Kitűnő konyha.

A Residenzben minden kényelem és az összes modern komfort megtalálható, folyó meleg és hideg víz a szobákban. Lift, központi vízfűtés, 22 fokos meleg, tengerre néző, napos, loggiás és erkélyes szobák kényelmes ágyakkal. A Residenz egészen a tengerparton fekszik és nem a tengerparttal szemben. Első kategória, feltűnő olcsó penzióárak. Bővebb információt nyújt Erényi Béla gyógyszerész személyesen reggel fél 9-től este fél 7-ig (Diana-patika, Károly király-út 5). Minden levélre válaszolunk és prospektust küldünk. Telefon : 31-6-19.

TÓTH TIHAMÉR dr. egyetemi tanár írja
CSABA MARGIT dr.:

AMIT A FIATAL ASSZONYNAK TUDNIA KELL
című, a napokban megjelent könyvének előszavában. «Amilyen fontos ez a probléma, éppoly nehéz és kényes annak tárgyalása. A könyvet író orvosnő nem térhetett ki e kötetben oly kérdések és részletek megbeszélése elől sem, amiket valóban csak szent komolysággal és azzal a lelki megilletődöttséggel szabad olvasni, ami az életfakadás nagy misztériumának gondolatára hatalmába vesz minden komoly embert. De éppen az adja meg a könyvnek pótolhatatlan értékét és maradandó becsét, hogy írója orvosnő létere is nagy finomsággal, jóleső elővigyázattal és kötelező kegyelettel nyúl a legnehezebb témák megtárgyalásához is. Úgy, hogy a könyv minden során áttebőg pedagógiai érzék és őszinte vallásos gondolkodás végeredményben ezt a legnehezebb erkölcsi problémákkal foglalkozó kötetet a gyermek és anyaság kultuszának megdicsőítésévé, megkoronázásává avatja. «A gyermek a házasság végső célja! Szent dolog a gyermek!» — ez a kiáltás csendül ki a könyv minden sorából. Hiszem, hogy erre a könyvre óriási küldetés, áldásos hivatás vár, mert sikerül neki majd megszerettetni a legszebb képet, amit a föld csak felmutathat: a gyermekeit karján tartó édesanyának áldott képét!»

A könyv a **szent István-társulat** kiadásában jelent meg és 3.40 pengő bolti áron kapható minden könyvesboltban.

A Vigilia 1935. évi I. kötetében *Avar* Gyula tollából megjelent «Veszély-e a turanizmus» című cikkben több kitétel foglalkozik a Levente c. lap és annak szerkesztőjének működésével, úgy állítván be a dolgot, mintha a Levente c. lap keresztény-katolikus ellenes, «újjogány elveket» hirdetne a turanizmus leple alatt. A Vigilia szerkesztősége a Levente szerkesztője által rendelkezésre bocsátott lapszámokból, okmányokból és egyéb adatokból megállapította, hogy *Avar* Gyula cikkének a Leventére vonatkozó része tévedésen és felületes átnézésen alapul. A Vigilia szerkesztősége megállapítja, hogy a Levente szerkesztősége keresztény-katolikus ellenes tendenciákkal meg nem vádolható, sőt ellenkezőleg pozitív keresztény szellemben dolgozik. A Vigilia szerkesztősége *Avar* Gyula cikkének vonatkozó kitételeit nem osztja.

A **VIGILIA**

előfizetési ára

EGY ÉVRE 5 PENGŐ

A pénz beküldhető a „Vigilia“ 20.668. számú csekklapján a pénz rendeltetésének pontos megjelölésével.

Megrendeléseket elfogad a Vigilia kiadóhivatala VIII., Szentkirályi-u. 28., a Szent István-Társulat összes könyvesboltjai: Budapest, Kecskeméti-u. 2., Szeged, Kárász-utca 10., Pécs, Széchényi-tér 18. sz., Debrecen, Szent Anna-u. 10-12., Győr, Deák Ferenc-utca 2. sz., Balassagyarmat, Rákóczi fejedelem-u. 22., Cegléd, Rákóczi-út 2. sz., valamint minden nagyobb könyvkereskedés.

VÁGJA KI ezt a megrendelőlapot, írja rá pontos címét és helyezze be a mellékelt borítékba, küldje el a **VIGILIA** kiadóhivatalának címére.

MEGREDELŐLAP

Ezennel megrendelem a VIGILIÁT egy évre 5 P-ért (külföldre 7 P). A pénzt csekkklapon beküldöttem, kérek csekkbefizetési-lapot. A lapot megkaptam, az első, a második számot kérem. (Nem kívánt törlendő.)

Név:

Cím:

.....

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
könyvesboltjaiban:

Budapest, IV., Kecskeméti-u. 2.,

Balassagyarmat, Rákóczi fejedelem-u. 22.,
Cegléd, Rákóczi-út 2., — Győr, Deák Ferenc-utca 2.,
Pécs, Széchenyi-tér 18., — Szeged, Kárász-utca 10.,
Debrecen, Szt. Anna-u. 10-12.

minden jó könyvet,

imakönyvet,

tudományos könyvet,

díszmunkát,

lelki olvasmányt,

ifjúsági, mese-

és képeskönyvet,

regényt,

naptárt,

zeneművet

megtalálhat, megrendelhet,
beszerezhet a legolcsóbb áron.

STEPHANEUM NYOMDA R. T. BUDAPEST
VIII. kerület, Szentkirályi - utca 28. szám.
A nyomdóért felelős: ifj. Kohl Ferenc.